

Corona Virüs: Düşmanca Tavrılar¹

Regina Rini

Çeviri: Zeynep Şenel Gencer

Hafta sonu boyunca, Amerika'dan Singapur'a hükümetler yakın zamanda Çin'i ziyaret etmiş yabancılara ülkeye girişlerini yasakladı. İngiltere Dışişleri Bakanlığı Çin'e seyahat edilmemesini tavsiye ederken, British Airways, tüm Çin uçuşlarını erteledi. Avustralya'nın Monash Üniversitesi yeni semestrin başlamasını bir hafta geciktirecek. Çin'de Wuhan şehri ordu zoruyla tecrit altında; toplu taşıma servisleri yapılmıyor ve sokaklar sessiz. Bütün bunlar, yeni korkutucu bir corona virüsün yayılmasını engellemek içindi. Dünya genelinde hastalığa tepkimiz, korku ve düzen arasındaki bir savaşı yansıtıyor. Ancak Çin halkına karşı şüphe bildirimleri çoğaldıkça, masum insanların zayıf hâline gelmesine izin verip vermeyeceğimiz sorusu doğuyor.

Geçen hafta, yaşadığım Toronto şehri, Wuhan şehrinden yeni dönmüş elli küsur yaşında bir adamda Kanada'nın teyit edilmiş ilk corona virüs vakasının ortaya çıktığını duyurdu. Hastanede tecrit altında tutuldu, eşi de kendisini evde karantinaya almaktan dolayı enfekte olmuştu (Bu hafta sonu adam hastaneden çıkabilecek kadar iyileşmişti). Toronto, özellikle Markham banliyösünde büyük bir Çin Kanadalı topluluğuna sahip. Birinin Çin'den corona virüs getirdiğini duyduğumda, ilk düşüncemin Markham'daki restoranlardan biraz kaçınmak olduğunu itiraf ediyorum.

İkinci düşüncem; ilkinin tehlikeli, muhtemelen hastalığın kendisinden daha tehlikeli olduğuydu. Hastalık ve korkuyu topluluklarımızın üyeleriyle yakından ilişkilendirmek bizi hızla önyargıya sürükleyecektir. Toronto'daki Çinli Kanadalılar, yaklaşık 20 yıl önce SARS paniğinin kıskırttığı ırkçı damgalanma korkusunu bildiriyorlar. Bilinen herhangi bir corona virüs vakasına 400 km. mesafedeki Ottawa'da Çinli-Kanadalı bir kadın, kendisine el kol hareketi yapan ve yüzlerini örten hastalarla karşılaştı.

Tabii ki sadece Kanada'da değil, çarşamba günü, İngiltere'nin ilk vakası onaylanmadan günler önce, Londra'dan bir adam metroda Çinli bir kadının yere itildiğine ve "Ülkene geri dön, virüsünüzü burada istemiyoruz" denildiğine şahit olduğunu söyledi.

İrkçilik ve hastalık korkusu çok uzun zamandır birbirine bağlı. Ortaçağ Avrupalıları, Kara Ölüm [Büyük Veba Salgını] için Yahudi toplulukları suçladılar ve bunu Almanya ve İsviçre genelinde soykırımlar izledi. Modern dünyada panik; şipşak küresel medya ve günlük uluslararası uçuşlarla herhangi bir gerçekçi tehlikeden daha uzağa hızla yayılabilir. 2014 yılında, ebola krizinin zirvesinde,

¹ **Orijinal Kaynak:** Rini, Regina. (2020, February 4). "Virulent Attitudes" *TLS*, **Link:** <https://www.the-tls.co.uk/articles/coronavirus-virulent-attitudes-morals-story-rini>.

Atıf Şekli: Rini, Regina. (2020, Şubat 22). "Corona Virüs: Düşmanca Tavrılar", Çev. Zeynep Şenel Gencer. *sosyalbilimler.org*, **Link:** <https://sosyalbilimler.org/corona-virus-dusmanca-tavir>

Kentucky’de bir öğretmen, Kenya gezisinden döndükten sonra işinden kovuldu –halbuki Kenya’da hiç hastalık vakası yoktu ve burası Batı Afrika salgınına, Londra ve Toronto arasındaki mesafeden daha uzaktı.

Ölümcül hastalık korkusu sıklıkla böyle cahilce hatalar yapmamıza neden olur. Yine de şunu düşünebilirsiniz: Başlıca uluslararası şehirlerdeki Çin mahalleleri gibi Wuhan’dan gelen gezginlerin ortaya çıkabilecekleri alanlardan kaçınmak gerçekten mantıksız mı? Nihayetinde, eğer hükümetlerimiz Çin’e ve Çin’den seyahati yasaklıyorsa, bizlere kaçınmamız söylenmiyor mu? Tabii ki aleni ırkçılık kabul edilemezdir ancak maruz kalma riskinin artmasını önlemek basit bir kendini koruma [mekanizması] değil midir?

Bu fikir silsilesi caziptir, ancak en az iki nedenden dolayı etik olarak yanıltıcıdır. Birincisi: Wuhan’ın dışında gerçek risk çok düşük. Virüs insanlar arasında bulaşabilse de bu sadece aynı odada olma meselesinden ibaret değil. Kanada sağlık yetkilileri, Toronto’ya hastalığı yayan ilk kişi ile aynı uçuşta seyahat eden insanları izliyor şu ana kadar hiçbir semptom göstermedi. Pek mümkün olmayan olasılığa rağmen corona virüs kaptıysanız bile, istatistikler ölüm ihtimalinizin oldukça az olduğunu gösteriyor. 4 Şubat 2020 itibarı ile Çin’de yaklaşık 20 bin vaka onaylandı ve bu hastaların 425’i öldü. Bu nevi bir ölüm oranı ebola veya SARS’tan çok daha düşüktür.

British Columbia Üniversitesi’nden Dr. Michael Curry, bu sayılara, hastaların hastanelere gidecek kadar hasta olmadıkları birçok hafif vakanın dahil olmayabileceğine dikkat çekiyor. Eğer bu doğruysa, o zaman hastalık birçok yaşlıyı ve bağışıklığı zayıf kimseyi devamlı olarak öldüren yıllık kış gribinden daha az tehlikeli olabilir. Paniklemiş aşırı reaksiyonun bizi ırkçı paranoyaya yakınlaştırmasına izin vermemeliyiz.

Ahlaki ihtiyatın ikinci nedeni biraz daha güç algılanır ve diğer insanlara yaklaşım yaklaşmayacağımızla ilgili bu istatistiksel soruları tartmaya başladığımız anda ortaya çıkar. Diğerlerini, insanlar olarak düşüneceğimiz yerde tehlikeli nesneler olarak düşündüğümüzde hâlihazırda yanlış bir şey vardır. 1960’larda Peter Frederick Strawson, başkalarıyla ilişkide iki karakteristik yöntemimiz olduğuna dikkat çekti. Bunlardan “katılımcı tavırlar” olarak adlandırdığı, tüm ahlaki duyguları içeriyor; öfke, kızgınlık, minnet. Diğeri, bir kişiyi belirleyici rastlantısal evrende sadece başka bir boğum olarak düşündüğümüz “nesnel tutum”dur. Nesnel tutumda, tutarsız bir kişi temelde bozuk bir ekmek kızartma makinesinden farklı değildir, yönetilmesi gereken bir sorun, ancak derinden, özel olarak insani bir şekilde özdeşleştirdiğimiz bir şey değil.

Strawson, çok küçük çocuklar veya ciddi akıl hastalığı olan yetişkinlerde olduğu gibi, bazı durumlarda insanlara karşı nesnel tutumu doğal olarak geliştirdiğimizi ileri sürmektedir. Bazen bunu insan ilişkilerindeki “dahiliyet gerilimlerinden” bilişsel bir izin kullanmak için bile kullanırız. Fakat Strawson, insan yaşamının tamamen nesnel tutuma geçmemize izin vermediğini vurguluyor. Her zaman minnettarlık ve kızgınlığın çetrefil ağlarına çekiliriz. Gerçekten, birine nesnel tavrı göstermek -onlara çocuk ya da robot gibi davranmak- tipik olarak derin saygısızlığın bir işaretidir.

Salgın hastalık konusunda etik açıdan bu kadar rahatsız edici olan şey, bizi nesnel tutuma doğru itmesidir.

Mağdurları kişi olarak düşünmekten vazgeçiyoruz; bunun yerine hastalık taşıyıcılar veya kontamine yüzeyler olarak görüyoruz. İnsanları sistemli kontrol altına alınması gereken sistemler olarak düşünmek bizlere insanlıklarını silerken bile korkumuzu bastırmada yardımcı oluyor.

Bu bağlantısı kesilmiş tutum, kendisini – Ortaçağ Avrupası’ndaki Yahudilere veya 1980’lerde HIV’li eşcinsel erkeklere karşı– altta yatan sosyal önyargıyla birleştirdiğinde, tepkimiz sadece incelikten yoksun olmanın ötesine geçerek zararlı ve tehditkara doğru gidiyor. En uç durumlar hariç hepsinde, hastalığın kendisi insan sağlığı için paniklemiş, bağnaz tavırdan daha az tehlikelidir.

Devlet sağlık kuruluşlarının istatistikler üzerinden düşünmekten başka seçeneği yoktur. Ancak sizler ve ben en az bizim kadar korkmuş ve savunmasız olan insanlara karşı nesnel tutuma dönme tuzağına düşmek zorunda değiliz. Bu yüzden uygun önlemleri alın: Ellerinizi yıkayın, yüzünüze dokunmayın. Ama unutmayın bu işte hep beraberiz.

Kayda Değer Akademik Metinler mottosuyla, 10 Ağustos 2015 tarihinde yayın hayatına başlayan *sosyalbilimler.org*, sosyal bilimler alanında çalışma yürüten her bireyin yararlanmasına veya katkı sunmasına açık akademik bir web sitesidir. Hakkında detaylı bilgi almak için sosyalbilimler.org/hakkinda sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube’da [@sosbilorg](https://twitter.com/sosbilorg) kullanıcı adıyla *Sosyal Bilimler*’i takip edebilirsiniz.

sosyalbilimler.org/abonelik sayfasından e-bülten abonesi olarak, her pazar günü, o hafta içinde sosyalbilimler.org’da yayımlanan çalışmaların tamamını size gönderilecek bir e-posta ile alabilirsiniz.

Aynı zamanda yayımlanan çalışmaların size WhatsApp üzerinden gönderilmesini talep ederseniz bit.ly/SosyalBilimlerWhatsApp linki üzerinden “**Sosyal Bilimler WhatsApp Grubu**”na katılabilirsiniz.